

Liisa Partio

28.3.2019

Lapsiperheiden köyhyys - tilastoja, tutkimuksia ja tarvittavia tekoja

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Pienituloisuus Suomessa

- **Pienituloisia oli vuonna 2017 yhteensä 654 000 eli 12,1 % väestöstä (2016: 11,5 %)**
- Määrä alkoi kasvaa 1990-luvun alussa, suurimmillaan 2008 ja 2010 (728 000). 2008 osuus väestöstä oli 13,9 %
- Trendinomainen kasvu on pysähtynyt, 2011 jälkeen pysynyt alle 700 000
- Yleisintä työttömillä ja opiskelijoilla, ikäryhmistä nuorilla ja yli 74-vuotiailla
- **Nuoria väestöstä 8 %, pienituloisista 18 %**

Lapsiperheköyhyys taas kasvusuunnassa

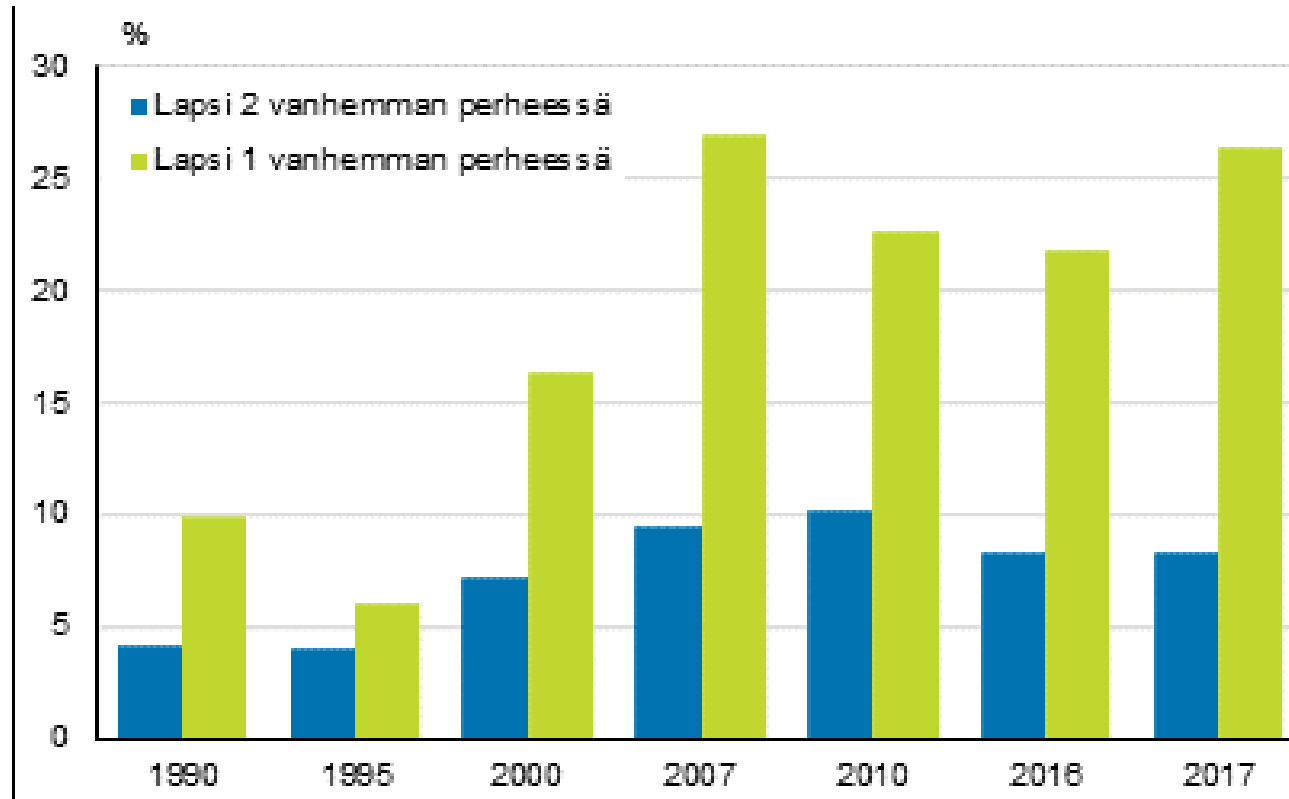
- **Lasten pienituloisuusaste vuonna 2017 oli 11,1 %**
(2016: 10,2 %)
- **Lapsiperheköyhyys koskee 119 000 lasta**
- **Perheen elinkaarella pienituloisuusaste on suurimmillaan, kun lapset ovat 0-2-vuotiaita**

Yleisintä yksinhuoltajaperheillä ja monilapsisilla perheillä

Pienituloisiin talouksiin kuuluu

- **Yhden huoltajan perheiden lapsista 25 %** (2016: 22%)
kahden huoltajan perheiden lapsista 8 % (2016: 7%)
- **Kolme- tai useampilapsisten perheiden lapsista 17 %**
(2016 15%)
kaksilapsisten perheiden lapsista alle 7 % (2016: 6 %)
yksilapsisten perheiden lapsista 8 % (2016: 9 %)

Yksinhuoltajaperheissä on korkea pienituloisuusaste

Perusturva ei riitä

- Perusturvan taso ei riitä kattamaan kohtuullisen minimikulutuksen viitebudjetteja
- Vajausta jää työttömän perusturvan, vähimmäismääräisten sairaus- ja vanhempainpäivärahojen sekä kotihoidontuen saajille
- Opiskelijat yltyvät kohtuulliseen minimibudjettiin ainoastaan lainaa nostamalla
- Toimeentulotuen rooli kasvanut 2015 jälkeen merkittävästi

Sosiaaliturvan leikkaukset ovat lisänneet lapsiperheköyhyyttä

- Ajanjaksolla 2012–2015 sosiaalietuuksiin tehdyt muutokset olivat pienituloisia suosivia. Sen sijaan vuoden 2015 jälkeen tehdyt muutokset ovat heikentäneet pienituloisten asemaa.
- Erityisesti pienituloisten lapsiperheiden toimeentulo on heikentynyt vuoden 2015 jälkeen.

Lapsiperheiden köyhyyden taustalla

- Vanhempien (erityisesti pitkäaikainen) **työttömyys**
- Vanhempien **opiskelu**
- **Yksinhuoltajuus**
- **Pitkäaikainen sairaus, työkyvyttömyys**
- Lapsiperheiden **etuuksien reaaliarvon lasku**
Tulonsiirtojen osuus käytettävissä olevista tuloista on köyhissä lapsiperheissä noin kolminkertainen muihin lapsiperheisiin verrattuna.
- **Osa-aika- ja pätkätyöt, matalapalkkaisuus**
Köyhyysrajan alapuolella olevista lapsiperheistä lähes puolessa oli töissä käyvä huoltaja. Köyhyys työssäkäynnistä huolimatta on Suomessa nimenomaan lapsiperheitä koskeva ilmiö.

Kohortti 1987

Tutkimuksessa seurattiin vuonna 1987 syntyneen koko ikäluokan hyvinvointia sikiökaudelta 25 vuoden ikään.

Huomioita:

- **Lasten ja nuorten hyvinvointi eriytyy** heidän vanhempiansa tilanteen mukaan.
- **Perheen pitkäaikaiset taloudelliset ongelmat** heijastuvat vahvasti lasten ja nuorten hyvinvointiin.
- **Taloudelliset hankaluudet näkyvät nuorten elämässä** muun muassa hoitoa vaativina mielenterveyden ongelmina, heikompina kouluarvosanoina sekä lyhyempänä koulutuksena.

Kohortti 1997 - polarisaatio jatkuu

- Valtaosalla lapsista ei erityispalvelujen tarvetta, 4/5 pääsee haluamaansa ammattikouluun tai lukioon

MUTTA

- Osalle kasautuu ongelmia jo varhain.
- Perhetaustalla on yhteys sekä terveyteen että koulumenestykseen.
- Vanhempien koulutus, tulotaso ja kuormitus oleellisia lapsen tulevaisuuden kannalta.
- Palvelut ja koulu eivät pysty poistamaan taustoista johtuvia eroja.

Kuormittavat tekijät ja niiden yleisyys koko ikäluokassa

- Muutokset perheolosuhteissa (avioero, vanhemman kuolema) 30 %
- **Pitkäaikainen** (yli vuoden jatkunut) **toimeentulotuen saanti 20 %**, yli 1/3 perheistä oli saanut toimeentulotukea vähintään lyhytaikaisesti erityisesti pikkulapsivaiheessa
- Vanhemman psykiatrinen diagnoosi 20 %
- Vanhempien matala koulutus 3,5 %

Kuormittavien tekijöiden kasautuminen

- Puolet lapsista elää perheissä, joissa ei ole yhtään kuormittavaa tekijää
- Lähes puolella vähintään yksi
- 7 prosentilla kolme tai neljä yhtäaikaista ongelmaa
- Erityisen vahva yhteys lasten heikomman terveyden ja perhetaustan välillä oli tilanteissa, joissa vanhemmilla oli useita kuormittavia tekijöitä

Tarvitaan tekoja

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapsiperheiden toimeentuloon vaikuttaa moni tekijä

- Työllisyys, palkka- ja yrittäjätulot
- Sosiaaliturvaetuudet
- Verotus (myös kulutusverotus)
- Palvelut, asiakasmaksut, lääkekustannukset
- Asumiskulut
- Ruoan hinta
- Liikkuminen
- Harrastusmaksut
- Velkojen määrä ja korkotasot

Tekoja lapsiperheköyhyyden ja sen vaikutusten vähentämiseksi (1)

- **Perusturvan parantaminen ja palvelujen kehittäminen**
- Toimeentulokokonaisuuden ja **perhearjen ymmärtäminen**
- **Universaalin hyvinvointipolitiikan säilyttäminen**, tuen täydentäminen kohdennetuilla toimilla
- **Perhe-etuuksien ostovoiman ja tason korjaaminen:**
lapsilisän indeksikorotuksen palauttaminen, lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostaminen, elatustuen nostaminen

Tekoja lapsiperheköyhyyden ja sen vaikutusten vähentämiseksi (2)

- **Koulutusmahdollisuuksien takaaminen** erityisesti toisen asteen koulutusta vailla oleville vanhemmille
- **Palkkatulojen ja etuuksien ja verotuksen parempi yhteensovittaminen**
- **Palkkatuen kehittäminen** työttömien vanhempien työllistymisen edistämiseksi
- **Lapsiperheiden asumiskustannusten alentaminen** asuntotuotannon lisääminen, asumistuen kehittäminen

Tekoja lapsiperheköyhyyden ja sen vaikutusten vähentämiseksi (3)

- **Varhaiskasvatuksen** laadun varmistaminen, osallistumisasteen nostaminen
- **Perusopetuksen** laadun ja oppilashuollon voimavarojen varmistaminen
- **Toisen asteen koulutuksen tukeminen:** keskeyttämisen ehkäiseminen, opetuksen ja opiskeluhuollon voimavarat, yksilölliset opinto-polut **maksuton toisen aste**
- **Palvelu- ja asiakasmaksujen pitäminen kohtuullisena,** maksuvapautukset ja -alennukset

Tekoja lapsiperheköyhyyden ja sen vaikutusten vähentämiseksi (4)

- **Lapsiperheiden ja vanhemmuuden tuki:** neuvola, sosiaalihuollon perhepalvelut, lastensuojelu
- **Lasten ja nuorten mielenterveyden tuki:** kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen, varhainen tuki ja riittävät mielenterveyspalvelut
- **Maksuttomat/edulliset vapaa-ajan toiminnot:** koulun kerhot, kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, nuorisotyö, harrastustakuu

Tekoja lapsiperheköyhyyden ja sen vaikutusten vähentämiseksi (5)

- **Palvelutarpeen kartoitus** toimeentulotukea haettaessa
- **Perhevapaaudistus perheiden erilaiset tarpeet huomioiden:** joustavuuden lisääminen, vanhempainvapaan pidentäminen ja vanhempainpäivärahojen korotus
- **Maahanmuuttajataustaisten perheiden tuki:** varhaiskasvatukseen osallistuminen, riittävä tuki koulutuksessa.

MLL:n visio

**Suomi on lapsiystävällinen yhteiskunta,
jossa lapsen etu asetetaan etusijalle ja
jossa lapset ja nuoret voivat hyvin.**

www.mll.fi

Twitter @MLL_fi

Twitter @LiisaPartio

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO